
This is the **published version** of the article:

Vilella, Eduard. «Màrius Torres en el record. Recull d'homenatge». Rassegna iberística, Núm. 52 (1995), p. 91-92.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/237930>

under the terms of the license

* * *

Màrius Torres en el record. Recull d'homenatge, a cura de Carles Albesa, Jordi Mir i Maria-Isabel Pijoan. – Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994 (Biblioteca Serra d'Or, 130), p. 292.

Els anys noranta han portat una veritable efervescència de commemoracions de fetes i autors cabdals per a la vida cultural catalana (estalviem-nos noms: es tracta de personatges prou coneguts com per detallar-ne la insigne i llarga llista que en sortiria). Una efervescència que no deixa d'incitar a la reflexió. Seria interessantíssim establir les raons, tant les immediates com les pregones, d'aquesta proliferació, i acarar-les al present de la cultura catalana. Tot i que no sigui aquí el lloc per fer-ho, em sembla poder aventurar que tot el que s'implica en aquest procés és d'una gran significació.

També els cinquanta anys de la mort de Màrius Torres (1910-1942) varen donar peu a una commemoració; d'entre les diverses iniciatives que el fet va comportar, surt ara aquest recull d'homenatge a la seva figura. Un recull heterogeni, amb un contingut ben divers, que va dels testimonis vivencials relacionats més o menys (a vegades ben poc) directament amb la vida de l'autor, a estudis crítics de major o menor profunditat, passant per peces líriques o simples records emocionats d'experiències personals marcades per la poesia de l'autor lleidatà.

El nombre de les contribucions és molt elevat, i, com és lògic esperar (no es tracta de cap gran volum), la seva extensió i qualitat desigual; tanmateix es tracta d'una oportunitat immillorable per acostar-nos a Màrius Torres, i no solament pel fet de la celebració de l'aniversari en qüestió, sinó també perquè coincideixen en aquests temps una actualitat de la seva obra (en referència a la qual gaudim ja d'un distanciament notable, per tal com es troba depurada, o si més no menys determinada, de tot aquell entorn angoixós que la va veure impresa per primer cop, davant el qual es va dreçar com un símbol d'implicacions profundes), i un interès crític (si bé no multitudinari, sí nombros) per aquesta poesia d'inqüestionable valor. El clam de Torres, cristal·litzat pel temps i redimensionat pels esdeveniments, pren cada cop més el lloc que hauria d'ocupar en la literatura catalana – amb tota probabilitat, en cap cas secundari. En aquest sentit, cal afegir la notícia dels treballs de Margarida Prats, continuació d'aquella òptima biografia de l'autor (*Màrius Torres, l'home i el poeta*, Barcelona: Llibres el Mall, 1986), en l'elaboració d'una edició crítica; així com l'aparició recent d'una primera mostra d'aquest treball en l'enèsima edició de les poesies de Torres (motiu d'una intensa i recent polèmica a les pàgines de la revista Serra d'Or).

El contingut del llibre, en tant que, com s'ha dit, heterogeni, és una mica irregular: potser a voltes massa especialitzat per a un llibre d'abast general, potser a voltes massa anecdòtic com per ser totalment funcional a l'investigador. No deixa però de revestir un gran interès, un cop admesa aquesta característica, tant en un sentit com en l'altre. La particularment dolorosa biografia de Màrius Torres, la seva estada en un sanatori intentant defugir la tuberculosi que hauria d'emportar-se'l, el fet d'haver viscut el drama col·lectiu de la guerra civil en l'aïllament i la impotència, el fet d'haver hagut de viure la derrota del seu bàndol allunyat de tots els coneguts i la família, adquireixen nous elements de coneixement a la llum del testimoni de persones que hi varen tenir relació

més o menys immediata. Especialment emotiu, i només com a exemple de les nombroses contribucions d'aquest tipus, el de Tísner, quan narra el moment que Joan Sales llegia al grup d'exiliats catalans a Mèxic els poemes que Màrius li feia arribar, i com l'emoció podia més que la proverbial taciturnitat i agror de Sales.

Altres aportacions ajuden a dibuixar el ressò de la poesia de Màrius Torres (aparentment mínim, però prou important) en la postguerra catalana. Ja Fuster (*Literatura catalana contemporània*, Barcelona: Curial, 1972) havia assenyalat que Torres s'havia convertit en símbol central de la voluntat d'un poble; i el mateix Manent (*La Literatura catalana a l'exili*, Barcelona. Curial, 1989, 2^a), havia qualificat com a un dels actes d'afirmació de més significat en la vida de l'exili la publicació del seu poemari (al costat, ni més ni menys, del *Nabí* de Carner i les *Elegies* de Riba). Efectivament, Màrius Torres va saber viure amb una dignitat astoradora una circumstància extraordinàriament difícil; i és en aquesta dimensió serena, mesurada i esperançada, que la seva poesia es va convertir en un paradigma de reacció equilibrada davant l'adversitat – justament, el símbol que la derrota més absoluta requeria: la seva personalitat el va portar a més a més a cercar aquest equilibri en una profunda inquietud religiosa (no cal entrar de nou en la polèmica de si era de matriu cristiana o no, tal com havia volgut Sales) que a voltes semblava tendir fins a versos eteris d'un misticisme amb tota probabilitat únic en la literatura catalana. Gran part del tercer tipus de contribucions del llibre, els articles crítics pròpiament parlant, fan referència a aquesta condició i a la seva importància en la literatura catalana, per tal com es lliga a una de les seves veus més independents, senzilles i profundes. Hi ha una colla d'articles de gran interès que se situen precisament en l'espai d'aquesta resposta radical de Torres davant la realitat, i formen el gruix de les contribucions que més interès tenen, si es considera la perspectiva del crític. Els articles de Llimona i Panyella, sobretot, ho fan incidint en la dimensió profunda de l'experiència religiosa i la mort («la voluptuositat de la mort» que el darrer veu en Torres ens col·loca per exemple en l'àmbit del misticisme més intens). Però d'entre tots ells destacaria el de Pascual («Torres altíssim»); el qual, deixant d'una vegada clara la relació poesia-mort en Torres, estableix (a part la filiació a una doctrina concreta) el lloc de la seva dimensió religiosa i el paper de la seva profunda poesia en la història de la literatura catalana. És a dir, el de la maduresa absoluta en el moment que semblava ser el de la desfeta final; la culminació d'un procés cultural iniciat en la Renaixença per Verdaguer («com a constitució d'un idioma i d'un esperit, com a manifestació de la intimitat de l'Ésser» p. 152), i que permet arribar a dir coses tant pregones com les que tranmeten els poemes de Torres: «En aquest poeta, la Renaixença s'endinsà en una profunditat d'abisme quan tot just semblava que havia mort en el més sorollós fracàs» (p. 152). Paradoxals o no, aquestes paraules signifiquen una visió realment captivadora del món poètic de Màrius Torres, i, tal com la resta del llibre, un convit a endinsar-nos-hi.

Eduard Vilella